

**”SVENSKAN HAR LIKA STOR RÄTT
ATT EXISTERA I FINLAND SOM
FINSKAN”**

En diskursanalys om hur svenskan i Finland
diskuteras i svenska tidningar

Anniina Mutanen

Kandidatavhandling i svenska

Jyväskylä universitet

Institutionen för språk

Vårtermin 2015

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Anniina Mutanen	
Työn nimi : "SVENSKAN HAR LIKA STOR RÄTT ATT EXISTERA I FINLAND SOM FINSKAN"- en diskursanalys om hur svenskan i Finland diskuteras i svenska tidningar	
Ruotsin kieli	Kandidaatintutkielma
05/2015	33
<p>Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, miten ruotsalaiset lehdet kirjoittavat Suomen kielitilanteesta. Tutkielmassa selvitettiin, minkälaisia argumentteja ruotsalaisissa teksteissä käytetään ja kuinka keskustelu eroaa suomalaisesta kielikeskustelusta. Hypoteesina oli, että Ruotsissa käytävä keskustelu keskittyy enemmän ruotsin puolustamiseen kuin suomalainen. Suomessa nostetaan usein esiin pakollinen ruotsinopetus ja ruotsin tarpeettomuus nykypäivän Suomessa.</p> <p>Materiaalina tutkimuksessa oli 11 lehtiartikkelia neljästä suuresta ruotsalaisesta sanomalehdestä. Kaikki artikkelit oli julkaistu alun perin 2010- luvulla. Tutkimusmenetelmänä käytettiin diskurssianalyysiä, sisällönanalyysiä sekä argumentaatioanalyysiä. Materiaalista kävi ilmi selkeästi kolme diskurssia, joita käytettiin usein argumentaation apuna. Näin ollen analyysi pohjautui näihin kolmeen diskurssiin, joissa tekstejä tarkasteltiin. Materiaalin voidaan katsoa edustavan hyvin Ruotsissa käytävää keskustelua aiheesta, sillä artikkelit valittiin Ruotsin suosituimmista lehdistä. Lisäksi artikkelit edustivat argumentoivia tekstejä tavallisten uutisten sijaan, joten teksteistä tulee esiin myös mielipiteitä.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että artikkelien kirjoittajat olivat ennen kaikkea huolestuneita Suomen kielitilanteesta ja sen kehityksestä. Kirjoittajilla oli positiivinen suhtautuminen ruotsin kieltä kohtaan, ja he halusivat ruotsille parempaa tulevaisuutta Suomessa. Eriyisen paljon artikkeleissa keskityttiin nationalismiin uhkaan ja niin sanottuun ruotsivihaan. Suomessa vallitsevan kieli-ilmapiirin koettiin olevan haastava ja vihamielinen. Artikkeleista kuitenkin puuttui suomalainen näkökulma, vaikka myös suomenruotsalaisten mielipiteitä tuotiin esille. Myös suomenruotsalaisen vähemmistön pieneneminen herätti mielipiteitä kirjoittajissa.</p>	
Asiasanat: ruotsin kieli, pakkoruotsi, ruotsin kielen asema, diskurssianalyysi, kaksikielisyys	
Säilytyspaikka: JYX	
Muita tietoja – Additional information	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	6
2	BAKGRUND.....	7
	2.1 Finlands språkhistoria	7
	2.2 Språksituationen i Finland i dag.....	8
	2.3 Diskussionen om svenskan i Finland	9
	2.3.1 Tidigare forskning	11
	2.4 Finland jämfört med andra tvåspråkiga länder.....	13
3	MÅL, MATERIAL OCH METOD	14
4	ANALYS OCH RESULTAT	17
5	DISKUSSION	27
6	AVSLUTNING	28
7	LITTERATUR.....	29

1 INLEDNING

I den här avhandlingen kommer jag att fokusera på hur Finlands språksituation diskuteras i svenska tidningar. Svenska och finska har juridiskt samma status i Finland, vilket betyder att de båda är officiella språk i landet. Enligt Statistikcentralen (2013) finns det ungefär 290 000 människor som talar svenska som modersmål i Finland. Under de senaste åren har språkdebatten om svenska fått mer uppmärksamhet, speciellt inför riksdagsvalet 2011, då så kallad *tvångssvenska* blev ett av de stora temana i valet. Med *tvångssvenska* syftar jag i den här avhandlingen på obligatorisk svenska som elever i Finland börjar läsa senast på högstadiet. En del politiker (t.ex. De Gröna och Centern) har föreslagit att man borde få välja mellan svenska och något annat språk, till exempel ryska. Orsaken till detta är att svenska inte längre anses vara ett viktigt och nödvändigt språk för alla finländare. Grundlagen skyddar ändå svenska språkets status och de svenskspråkigas rättigheter i Finland. Detta har lett till att man funderar även om det krävs förändring i grundlagen för att kunna få lösning på språksituationen. En annan möjlighet som lyfts fram är att ta bort svenska totalt från läroplanen. För tillfället förutsätter språklagen inte att alla måste lära sig båda inhemska språken, utan att alla har rätt att få betjäning på sitt modersmål, finska eller svenska (Geber 2010).

Finska medier följer språkdebatten aktivt, eftersom ämnet väcker diskussion och intresse bland allmänheten och politiker. Forskare har också varit intresserade av människornas åsikter om svenska i Finland och det finns tidigare forskning om språksituationen i landet (t.ex. Berg 2000, Forsgård 2008). De här studierna visar ofta negativa åsikter och kritik mot svenska språket och språksituationen i finska skolor. I politiska debatter i Finland förekommer ofta problem som den obligatoriska svenskundervisningen anses förorsaka. Därtill betonas engelskas och andra språks roll som ses vara allt viktigare i dagens internationella värld. Svenska är inte ett litet språk, men det har inte en stor betydelse internationellt. Jag anser att svenskans status i Finland överhuvudtaget är ett intressant tema, och som finskspråkig känner jag att svenska tidningar har ett annat sätt att diskutera situationen än de finska. Därtill har man inte tidigare forskat i hur Finlands språksituation och språkfråga diskuteras i Sverige.

Jag kommer att titta närmare på texter i fyra stora tidningar i Sverige; Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Göteborgs-Posten och Sydsvenskan. De valda tidningarna i studien har en stor antal läsare i Sverige och därför tror jag att materialet representerar allmänna opinionen i landet. Min hypotes är att svenska tidningar har en positivare bild om svenskans ställning i Finland. Jag antar

också om tidningarna har citerat någon, är citat oftast från finlandssvenskar eller de finska politikerna som vill förvara svenska som officiellt språk. Därtill tror jag att skribenter är mer eller mindre oroade över att svenskans ställning kommer att försvagas i Finland i framtiden.

2 BAKGRUND

I detta kapitel behandlar jag bakgrunden till undersökningen. Först diskuterar jag kort svenska språkets historia i Finland från 1800- talet till idag. Därtill sammanfattar jag den nuvarande språksituationen och diskussionen om svenskan i Finland. För att få ett mer internationellt perspektiv, jämför jag Finland med andra tvåspråkiga länder i världen, Belgien och Kanada. Ytterligare definierar jag de viktigaste begreppen inom diskursanalys som används i undersökningen.

2.1. Finlands språkhistoria

Grannländer Finland och Sverige har en lång gemensam historia. Finland var en del av kungariket Sverige i mer än femhundra år innan landet tillsammans med Åland erövrades av Ryssland 1809. Olika administrativa förändringar och geografiska riksgränser har naturligtvis inverkat märkbart på Finlands nuvarande språksituation. Svenskans roll var viktig speciellt på 1800-talet, och språket fungerade både som läroämne och undervisningsspråk i alla finska skolor (Rossi 2012). Därtill användes svenska som samhällsbärande språk, det vill säga regeringsspråk eller myndighetsspråk. Kuronen och Leinonen (2011) konstaterar att finskspråkiga måste lära sig svenska för att nå bättre ställning i samhället. Enligt Kuronen och Leinonen (2011) var svenska språket en markör för framgång i samhället och också gränser mellan olika samhällsklasser. Så var situationen ända till slutet av 1800-talet, då finska började uppskattas mer och mer. Finska tolkades som en symbol för finsk nationalitet och självständighet. Attityder till språkdiskussionen föddes genom nationalromantiskt tänkande, som kom fram i det gammalfinska partiets program och J. V Snellmans verk.(Geber 2010) Idéer till förfinskningen hade levat också tidigare på 1800-talet men det var just nationalromantiska författare som spred tänkandet vidare. Snart efter sekelskiftet 1900, år 1902, nådde finska helt likvärdig status med svenska (Kuronen & Leinonen 2011). Efter att Finland blev självständigt 1917, förorsakade svenska språkets roll i Finland den så kallade *finska språkstriden*. I språkstriden strävade fennomaner efter total förfinskning speciellt av

universitetslivet i Helsingfors. Svenskspråkiga försvarade svenska med individens rättigheter till sitt modersmål och traditioner. Karlsson (2005: 4) konstaterar att svekomaner gjorde misstag under den tiden, vilket ledde till att finska blev ännu starkare. För att få ett klart språksystem, stiftades språklagen 1922. Lagens avsikt var att dela in områden i enspråkiga och tvåspråkiga (som Åbo och Helsingfors), att definiera de finskspråkigas rättigheter och att bestämma vilka språk som används i myndighetsdokument. Ytterligare bestämde språklagen över uppmaningar av statstjänstemäns språkkunskaper. (Justitieministeriet) Svenska status och språkpolitik i skolor har naturligtvis varit under diskussion också sedan språklagen antogs 1922. De största förändringarna gällande språkundervisning i Finland gjordes vid grundskolsreformen på 1970-talet. Då bestämdes det att alla elever måste lära sig två obligatoriska språk, av vilka ett är det andra inhemska språket; finska eller svenska, beroende på elevens modersmål. Det andra obligatoriska språket var engelska och om man ville, var det möjligt att studera andra valfria språk. Det nuvarande språkundervisningssystemet följer fortfarande samma modell. Svenska definierades som en obligatorisk del av högskolestudierna 1987, vilket betydde att till utbildningen hör att studenter visar sina kunskaper i både muntlig och skriftlig svenska. (Geber 2010)

Språklagen reformerades 2004. Den nya språklagens mål är att garantera grundlagens språkrättigheter för alla i praktiken. Den nuvarande lagen nämner inga nya konkreta rättigheter till språkgrupper. Däremot konstaterar språklagen att myndigheterna alltid måste se till att en individs rättigheter mötas utan att en måste vädja till dem. Samma år beslöts det att svenska språket inte längre är ett obligatoriskt ämne i studentexamen. Berg (2000) konstaterar att innan beslutet fattades, skulle gymnasieelever ha utelämnat svenskan från examen om de kunde ha valt själva. Enligt Myntti (2012: 18) var beslutet att göra svenska valfria i studentskrivningar ett hårt slag mot svenska språket i Finland. Med det menar Myntti (2012) att beslutet skadade svenskas status, och konsekvensen är att allt färre skriver svensksprovet i studentexamen.

2.2 Språksituationen i Finland idag

Nuförtiden har finska och svenska fortfarande juridiskt samma status som är beskyddad i den finska grundlagen. De är båda officiella inhemska språk, trots att bara minoriteten av folket är svenskspråkig. Den finska grundlagen förutsätter inte att alla måste lära sig tala både finska och svenska, utan att alla medborgare har rätt att använda sitt modersmål i domstolar och andra myndighetsärenden samt få sina expeditioner på finska eller svenska (Nuolijärvi 2002: 386). Att lära sig svenska är fortfarande obligatoriskt i alla finska skolor. Det finns inte något annat språk som

eleverna kunde välja i stället för det andra inhemska språket. Till högskolestudierna hör minst en obligatorisk kurs i svenska, utan den kan man inte bli klar med sina studier. Svenskspråkiga i Finland måste på samma sätt lära sig finska, och lärandet börjar oftast på lågstadiet. Landskapet Åland i Östersjön är ett undantag till den här regeln. Eftersom Åland officiellt är enspråkigt svenskt, är det helt valfritt att börja lära sig finska där. (Justitieministeriet)

Antalet finlandssvenskar, dvs. människor som talar svenska som modersmål, är ungefär 290 900 (2013). Det betyder att 5,3 procent av landets befolkning är finlandssvenska. Antalet människor som har svenska som modersmål har minskat under de senaste hundra åren nästan till hälften, och de flesta finlandssvenskar är mer eller mindre tvåspråkiga eller kan åtminstone förstå finska. (Statistikcentralen 2013) Geografiskt talas språket mest på västkusten, i huvudstadsregionen och på Åland. Kommuner i Finland kan vara antingen en- eller tvåspråkiga, vilket beror på antalet svenskspråkiga som bor i kommunen. På samma sätt som antalet finlandssvenskar har antalet svensk- eller tvåspråkiga kommuner gått ner. Myntti (2012: 17) hävdar att även om den svenskspråkiga gemenskapens rättigheter är tryggade juridiskt, känner de sig oroad över sin egen ställning i samhället. Därtill påpekar Tandefelt (2013) att ospecifik språkpolitik i kommunerna har lett till att tvåspråkiga skolor slås ihop med finskspråkiga, och detta i sin tur förorsakar domanförluster för finlandssvenska barn. Enligt Kuronen och Leinonen (2011: 28) har finlandssvenskarnas attityder till svenskans framtid i Finland blivit mer pessimistiska under de sista hundra åren. Däremot konstaterar Karlsson (2005) att finlandssvenskarnas språksituation är relativt bra. Enligt Karlsson (2005: 4) har antalet finlandssvenskar varit ganska stabil under de senaste åren. Finlands språklagstiftning har också fungerat bra och majoriteten av finnarna verkar se svenskans betydelse som en positiv sak (Karlsson 2005:5).

2.3 Diskussionen om svenskan i Finland

Svenskan i Finland diskuteras ofta både i politiska och vardagliga forum, t. ex. på nätet. Avsevärt mycket debatteras det över den obligatoriska svenskundervisningen, som delar åsikterna i landet. Den så kallade *tvångssvenskan*, eller i arbetslivet *myndighetsvenskan*, kritiseras särskilt mycket. Orsaken till detta är att finnar inte längre upplever svenska som ett samhällsbärande, nödvändigt språk. I kritisk språkpolitisk litteratur hävdas det att det inte finns några motiveringar för den nuvarande språkpolitiken som anses sakna trovärdighet (Saukkonen 2011). Finska är det dominerande språket i landet, och situationen har varit densamma för redan en lång tid. Engelskans betydelse har bara blivit större som internationellt språk, vilket betyder att svenskans roll i Finland

har minskat med tiden. Därtill har finska elever både i högstadiet och i gymnasiet negativa attityder mot svenskan. Latomaa och Nuolijärvi (2005) påpekar att det här är det centrala problemet i svenskundervisning i Finland. Det är svårt att motivera eleverna att studera svenska, vilket antas ha lett till försämrade kunskaper i svenska. Däremot har svenskalärare enligt Savolainen (2013) positiva attityder mot att undervisa svenska. Savolainens resultat visar ändå att det svåraste är att motivera elever som redan från början har negativa åsikter om svenska språket. Svenskans kritiker påstår att utöver att vara svår, är undervisningen i svenska kostsam, hävdar Saukkonen (2011). Attityder mot Finlands svenskspråkiga och finlandssvensk kultur har också en negativ ton; finlandssvenskar kritiserar för att vara icke-finländare som får sådana fördelar som finnar inte får. (Saukkonen 2011.) McRae (1997: 166) konstaterar att även om finnar tror att finlandssvenskar har makt, är det inte riktigt så. Enligt McRae har den svenskspråkiga minoritetsgruppen i Finland inga tillräckliga politiska eller ekonomiska resurser för att ha ett överläge i landet.

Den obligatoriska undervisningen i svenska har länge motiverats med skandinaviskt samarbete och behovet av att kunna kommunicera med varandra. Kunskaper i svenska har tolkats som en länk till andra nordiska länder. En annan generell argumentering för svenska som ett officiellt språk är att språkkunskaper hjälper landet ekonomiskt. Vidare lyfts fram bevarande av kulturella värden och en individs inlärningsmål. (Sajavaara 1994.) Med detta menas att finlandssvensk kultur är värd att hålla levande och man bör inte underlåta en individs intresse i språkpolitik. Enligt Tandefelt (2003) finns det fortfarande ett behov för svenskan i arbetslivet, även om engelskans roll är ännu mer betydande. Hon framhåller att svenska är ett litet språk jämfört med engelska, men som världsspråk har svenska över nio miljoner talare; mer än hälften av världens språk. Ytterligare argument för svenskan i Finland är att språket är en långvarig och värdefull tradition som Finland inte bör uppge utan uppskatta mer.

För att lösa språkfrågan har politikerna föreslagit ett par alternativ som skulle ersätta det nuvarande språkssystemet. Myntti (2012) konstaterar att enligt politikerna (i det här fallet De Gröna och Centern) bör vi definiera tvåspråkighet som term på nytt. I skolmiljön presenteras ryskan som ett alternativ till svenskan, åtminstone i Östra Finland. Orsaken till detta är att kunskaper i ryska tolkas vara ännu mer viktiga när det gäller arbetslivet, den ryska turismen och internationella förhållanden. Antalet ryskspråkiga har gått upp i Finland och därför kan det sägas att ryskans betydelse i Finland växer (Latomaa & Nuolijärvi 2005). Om ryskan ersatt svenskan som ett andra språk, skulle det enligt politikerna vara ett tecken på större flexibilitet inom språkpolitiken (Myntti 2012). Men inte alla politiker håller med att svenska skulle vara ett valfritt skolämne. Åsikter om språkfrågan är delade hos politikerna men också på samma sätt hos vanliga finnar, som Saukkonen (2011) påpekar.

I slutet av 2014 publicerade Åbo Akademi en undersökning som mätte finnarnas åsikter om svenskan i Finland. Resultaten visar att majoriteten av finländarna stöder tvåspråkighet men inte den obligatoriska svenskundervisningen. Enligt resultat anser nästan 75 % av informanterna att svenska borde vara frivilligt i skolorna. Därtill tycker informanterna att undervisningen i andra språk ger mer nytta till eleverna än den nuvarande svenskundervisningen.

2.3.1 Tidigare forskning

Jag hittade inte tidigare forskning i hur Finlands språksituation diskuteras i Sverige. Däremot har forskare varit intresserade av debatten som pågår i Finland. Jag presenterar tre studier som har samma huvudmetod som min undersökning. Temana i studierna var debatten över tvåspråkiga skolor i Finland, svenska språket i politiska tidningar inför riksdagsvalet och attityder till finska i åländska tidningar.

Boyd och Palviainen (2015) undersökte debatten över tvåspråkiga skolor under hösten 2011. De följde diskussionen i två tidningar; *Huvudstadsbladet* och *Helsingin Sanomat*. Enligt Boyd och Palviainen började debatten när Maria Wetterstrand, en svensk politiker, kommenterade Finlands tvåspråkiga skolor kritiskt. Snart efter detta publicerade *Helsingin Sanomat* en förfrågan till föräldrar till skolgående barn i huvudstadsregionen. Förfrågan handlade om attityder till tvåspråkiga skolor och om föräldrar skulle anmäla sina barn till sådana skolor. Resultaten visade att åsikter om tvåspråkiga skolor var positivare än man hade trott. Boyd och Palviainen analyserade tidningsdebatten genom två huvuddiskurser; *den bevarande* och *den idealistiska*. Därtill nämndes en diskurs som innehöll argument från båda huvuddiskurser, alltså *den tvåspråkiga Finlands situation i dag och i framtiden*. Både i *Huvudstadsbladet* och i *Helsingin Sanomat* ansågs det att Finland måste bevaras som ett tvåspråkigt land. En stark svenskspråkig minoritet tolkades vara viktig och värd att bevara, också enligt finskspråkiga som deltog i debatten. Finland verkar ändå ha två separata språkgrupper; de finskspråkiga och de svenskspråkiga. Boyd och Palviainen (2015) hävdar också att debatten visade att samhällelig tvåspråkighet borde kontrolleras. Utan bevakning kan finska bli ännu mer dominerande eller Finland kunde även bli helt enspråkigt. I debatten förekom åsikter från både tvåspråkiga och finskspråkiga, politiker och vanliga folk. Tvåspråkiga familjer och deras åsikter syntes också, men väldigt sällan. Hela debatten använde bryggjar och väggar som metaforer att beskriva den nuvarande språksituationen i finska skolor. Det vill säga att språket sågs som en isolerande faktor, men samtidigt som en gemensam och förenande faktor. Enligt Boyd och Palviainen är problemet med debatten att olika parter använde olika term för att

beskriva samma sak. Till exempel, termen *tvåspråkiga skolor* uppfattades i flera sätt beroende på skribenternas egna erfarenheter och åsikter.

Thuneberg (2014) behandlar svenska språkets ställning som en del av samhällsdebatten i sin pro gradu. Som material använde hon två finska partiers, Sannfinländarnas och Svenska Folkpartiets partitidningar: *Perussuomalainen* och *Medborgarbladet*. Tidningarna var publicerade före riksdagsvalet 2011, dvs. under 2010 och i början av 2011. Det centrala målet med studien var att utreda vilka diskurser som används och vilka argumenter som är de vanligaste. Thunebergs resultat visade att Sannfinländarna tog oftare upp svenskheten i Finland som tema än Svenska Folkpartiet, men det fanns helt olika avdelningar och kategorier i texterna, t.ex. *Perussuomalainen* innehöll en mängd korta kandidatpresentationer. I studien nämns det sex olika diskurser: *nordiskt samarbete*, *allmänbildande skola*, *framtidsstrategisk diskurs*, *valtävling*, *invandring och nedsättande utan motivering*. Alla diskurser användes aktivt i *Medborgarbladet*. Däremot innehöll *Perussuomalainen* bara en diskurs per tidningstext. Thuneberg (2014) påpekar också att texterna i *Perussuomalainen* syftar ofta på *tvångssvenska*, medan *Medborgarbladet* fokuserar på större kontexter och språk som en del av den allmänna utbildningen. Enligt Thuneberg (2014:62) arbetar Svenska Folkpartiet aktivt för svenskan i Finland medan Sannfinländares mål är det motsatta.

Keturi (2015) undersökte attityder till finska på Åland. Materialet bestod av 64 argumenterade tidningstexter från två åländska tidningar; Nya Åland och Ålandstidningen. Texterna var publicerade från 2007 till 2012 och som metoder användes diskursanalys och innehållsanalys. På så sättet är Keturis undersökning väldigt likadan med min egen, olikheterna är i forskningsfrågan och syftet. I sin undersökning delade Keturi texternas argument i fem kategorier enligt Schmieds metod; *kommunikativa*, *personliga*, *nationella* och *rättsliga*. Resultaten visar att det fanns argument både för och emot finska. Att kunna finska uppskattades som en viktig kunskap som kunskaper i alla andra språk. Däremot påpekade några skribenter att finska inte behövs på Åland, att kunna svenska borde vara tillräckligt i ett enspråkigt område. Keturi (2015: 53) påpekar att skribenterna ofta nämnde självstyrelselagen som en motivering till att använda bara svenska i kommunikationen mellan Åland och riket (Finland). Å ena sidan sågs finska som ett hot mot svenska, till exempel i arbetslivet och handling. Å andra sidan ansåg skribenterna att finskans hot inte är allvarlig. Orsaken till detta var att Ålands kulturella bas stöder starkt att svenska behållas som det enda officiella språket på landskapet. Finlands språksituation sågs vara problematisk, eftersom försvagade kunskaper i svenska vid finska myndigheter leder till att ålänningar måste kunna mer och mer finska. Konsekvenser av detta skulle senare ha stora effekter på arbetslivet men också på tidigare utbildning och språkpolitik.

2.4 Finland jämfört med andra tvåspråkiga länder

Tvåspråkighet förekommer naturligtvis i ett stort antal olika länder i världen. Jag tittar närmare på Belgien och Kanada och jämför deras språksituation och nuvarande språkpolitik med Finland. Kanada är ett bra exempel, eftersom landet har en långvarig historia i tvåspråkighet. Kanadas regering har sedan 1960 följt den officiella tvåspråkigheten som började i Quebec som är centret till landets franskspråkiga befolkning (Milton 1982). Målet med detta är att öka franskans uppskattning. På samma sätt som i Finland, får provinser (jfr kommuner i Finland) bestämma över språkundervisningen, det betyder att franska inte är obligatoriskt i alla skolor i Kanada. Enligt Myntti (2012) är tvåspråkigheten ett hedersärende som syns massivt i landet jämfört med Finland. Myntti konstaterar vidare att i Kanada kan ingen bli en ledande politiker eller tjänsteman utan att kunna uttrycka sig också på franska.

Ett europeiskt exempel på två- eller flerspråkiga länder är Belgien. Landet har tre officiella språk; holländska, franska och tyska. Antalet holländsk- och franskspråkiga är ansenligt större än antalet tyskspråkiga som klart är minoriteten i landet. Därför är det mestadels obligatoriskt att studera ett av de största språken utöver modersmålet. (Beheydt 1993.) Som i Finland, är språk i Belgien delade i olika geografiska områden. Det finns ändå mer modersmålstalare i både holländska och franska, vilket sätter intetdera i minoritetställning. Däremot är det klart att finlandssvenskarna är en minoritetsgrupp jämförd med finnarna. I Belgien har språkfrågan en lång och komplex historia och språket är en delande faktor i landet även idag. Situationen har till och med väckt nationalistiskt tänkande bland olika språkgrupper. Språket påverkar i utbildningen men också i politiska val där modersmålet av en kandidat har en framträdande roll. (Blommaert 2011.) I det finska politiksystemet finns det också ett svenskspråkigt parti (Svenska Folkpartiet), men jämfört med Belgien är partiet mindre i finskt politisk fält. Ändå hävdar Saukkonen (2011: 28) att Svenska folkpartiet kritiseras för att vara skyldiga till att Finland har en partisk språkpolitik som favoriserar den svenskspråkiga minoriteten.

3 MÅL, MATERIAL OCH METOD

3.1 Forskningsfrågor

Målet med studien är att utreda hur Finlands språksituation och svenskan i Finland diskuteras i svenska tidningar. Fokus ligger på argumentering och de frågor och synpunkterna som lyfts fram i Sverige. Därtill undersöker jag också vad som utelämnas eller vilka saker som inte nämns, till exempel viktiga teman i den finska debatten. Som en jämförelsepunkt används övrig diskussion i finska medier. Mina forskningsfrågor är:

- Hur skriver svenska tidningar om svenskans ställning i Finland?
- Vilka argument lyfts fram i texterna?
- Syns skribenters ställning till situationen i texterna? Hur syns det i så fall?

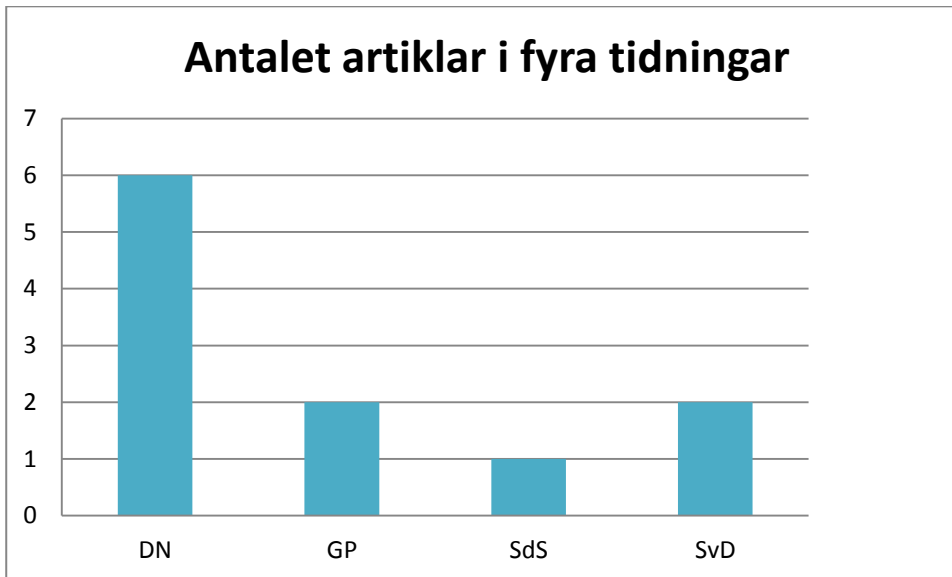
Forskningsfrågorna är passande för den här studien eftersom det inte finns mycket tidigare forskning ur den samma synpunkten. Också materialet passar frågorna och ger tillräckliga svar på dem. Därtill påverkade mitt eget intresse för argumenteringsanalys valet av forskningsfrågorna.

3.2. Material

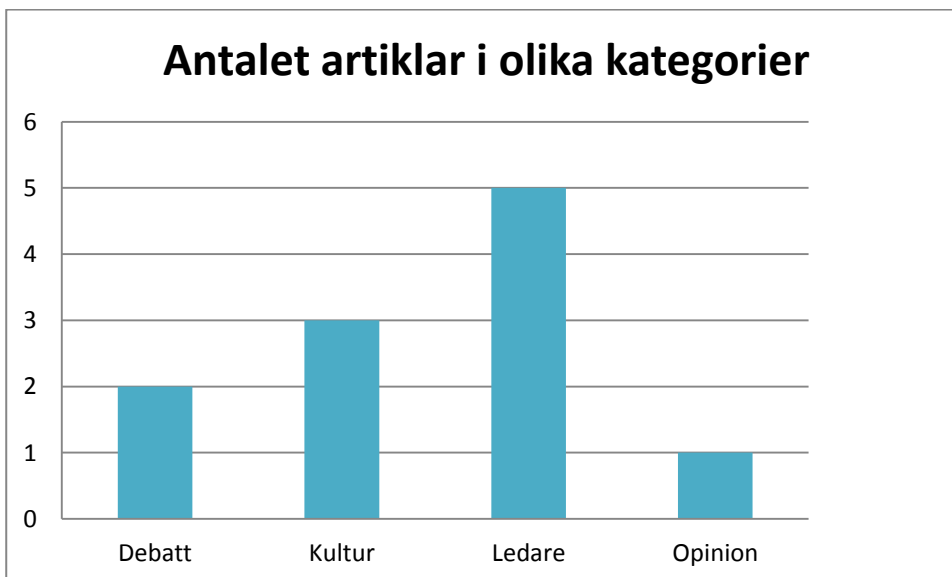
Undersökningsmaterialet består av tidningstexter publicerade i Sverige. Materialet är passande, eftersom det finns färdigt på nätet och kan anses presentera den allmänna diskussionen i Sverige. Jag valde opinionstexter och kolumner i stället för vardagliga nyheter, eftersom min analys kommer att fokusera också på argumentering och potentiellt ställningstilltagande. I valet av materialet besökte jag fyra svenska tidningarnas webbsidor, och använde tidningarnas sökfunktion för att leta efter texter som handlar om Finlands språkfråga och svenskans ställning i Finland. Sökningsord och fraser i processen var: ”svenskan i Finland”, ”svenskans ställning i Finland”, ”finsk språkdebatt” och ”tvångssvenska”.

Som resultat hittade jag 11 texter från Dagens Nyheter (DN), Svenska Dagbladet (SvD), Göteborgs-Posten (GP) och Sydsvenskan (SDS). Alla texterna är från följande tidningsavdelningar: debatt, kultur, ledare och opinion. Texterna är rätt aktuella, eftersom de alla är publicerade på 2010-talet och signifikant förändring inte skett i språksituationen under de senaste åren. Med det menar jag att nya lagar inte har stiftats gällande svenskans status i Finland. Därtill pågår diskussionen fortfarande aktivt. Alla texter behandlar Finlands språksituation från olika synpunkter, mest syftar skribenter på aktuella och brännande händelser i Finland, t.ex. riksdagsvalet 2011. Skribenterna är antingen kolumnister som skriver regelbundet i tidningar eller gästande skribenter, dvs. politiker eller författare. Några av skribenterna har finlandssvensk bakgrund eller är finlandssvenska men jag ansåg att det inte är av så stor betydelse i studien. Texterna i materialet har ändå publicerade i

Sverige och läsare är svenskar. Därför är kontexten svensk och inte finsk. Jag numrerade artiklar från 1 till 11 för att klara läsningen och också inga skribenter nämns i undersökningen. Figurer 1 och 2 visar hur materialet är delat på grund av tidning och avdelning.

Figur 1. Artiklar indelade i fyra grupper enligt tidning. Figuren visar att artiklar från DN utgör hälften av hela materialet.

Figur 2. Tidningsartiklar delade enligt avdelning. Figuren visar största delen av texterna i materialet är från ledarspalten. Andra texter är från avdelningarna debatt, kultur och opinion.

3.3 Metoder

Min studie är baserad på diskursanalys och dess subkategorier. Metoden är lämplig eftersom hela undersökningen är kvalitativ och materialet består av texter. Därtill kan jag analysera materialet djupare och få svar på mina forskningsfrågor. Eftersom mitt material består av argumenterande texter, innehåller min analys också argumenterings- och innehållsanalys. Jag tar reda på vad som är framträdande enligt skribenten. Dessutom är onämnda synpunkter också av betydelse, om det uppenbart finns saker som skribenten utelämnar från texten. I studien är det viktigt hur texterna är skrivna och vilka effekter de har på läsaren. Jag tittar närmare på ordval och hur enskilda ord bidrar till hela texten. Jag ska vidare sätta texten i dess kontext. I det här fallet är kontexten inte global, eftersom texterna är på svenska och diskuterar mest nordiska förhållanden och avsikten är inte att generalisera mina resultat för mycket.

3.3.1 Teoretiska begrepp

Begreppet *diskurs* kommer från det franska ordet *discours* som betyder ”tal”, ”föredrag” eller ”snack”. Det franska ordet i sin tur kommer från latin, ordet *discursis* som betyder ”att springa omkring”. Litosseliti (2006:47) beskriver diskurs som en term som kan definieras på flera olika sätt. Hon konstaterar att diskurs kan analyseras ur ett lingvistiskt, socialt eller kritiskt perspektiv. Diskurs är språkanvändning som har olika funktioner (Litosseliti:2006). En text kan representera till exempel feministisk diskurs, vilket betyder att texten innehåller idéer och tankar som kan knytas ihop med feminism. Det är helt möjligt för forskare att nämna diskurser som de använder, då är det materialet som bestämmer vilka diskurser i texten blir undersökt närmare. Jag har nämnt tre olika diskurser i min studie och mitt mål är att utreda hur tidningstexterna fungerar i olika diskurser och kontexter.

Pietikäinen och Mäntynen (2009: 49) hävdar att den centrala idén vid diskursanalys är att språket alltid har en social funktion. Det vill säga språket och språkanvändning varierar beroende på situation, mål och plats. Den här idén är viktig i min studie eftersom jag undersöker just språkval och effekter som förmedlas till läsare. Diskursanalys handlar både på mikronivå och på makronivå, i det här fallet är mikronivån individen och makronivån samhälle och språkdebatten i allmänhet. Jag ska fokusera mig mer på makronivån och inte göra en djup analys.

Alla texter i min studie representerar samma typ av text: argumenterande tidningstexter. En viss genre har särskilda drag som bidrar till att texten är lätt att identifiera, t.ex. nyheter och recept ser nästan alltid likadana ut och läsaren vet vad som är textens betydelse. Enligt Pietikäinen och

Mäntynen (2009) är opinionstexter offentliga och sociala funktioner som ändå har skillnader i längd, språkdräkt och formalitet. Texterna i studien varierar i längd, det vill säga att texterna på ledarspalten är kortare än texterna på debatt, till exempel. Några av texterna närmar sig kolumner som genre, men det är svårt att sätta bara en specifik genre för alla texter i materialet. I alla fall är texterna relativt formella som tidningstexter brukar vara, jämfört med insändare eller diskussionsforum på nätet. Formalitet kan man också märka i språkdräkten eftersom språket är tydligt och alla skribenter har publicerat texter för tidningarna också tidigare.

4 ANALYS OCH RESULTAT

Jag kommer att analysera materialet genom tre diskurser som förekommer i diskussionen om svenskan i Finland, både i finska och svenska medier. Diskurserna representerar argument som används antingen för att försvara eller att kritisera svenskan i Finland. Det finns naturligtvis mer diskurser kring ämnet, men jag valde sådana diskurser som används i mitt material oftast. Diskurser i studien förekommer antagligen också i den allmänna svenska diskussionen om ämnet. Därtill är mitt mål att hålla analysen på en allmän nivå och inte ha för många detaljerade diskurser. Diskurserna som utgick från materialet är: *gemensam historia och tradition*, *finlandssvensk minoritet* och *nationalismen och svenskhet*. Alla diskurser används naturligtvis också i den finska debatten, men på ett annat sätt. Resultaten är delade enligt diskurs och efter detta diskuterar jag mer generellt hurdan bild ges på svenskan i Finland.

4.1 Gemensam historia och tradition

Diskursen *gemensam historia och tradition* innehåller åsikter som stöder svenskan i Finland med historiska skäl. Svenska har ju talats i Finland för en lång tid och som nämndes ovan är det ganska vanligt att motivera svenskans ställning med just den här långa traditionen. Däremot tycker svenskans kritiker att bevarande av språktraditionen är onödigt och gammalmodigt. Till exempel Saukkonen (2011) nämner tradition som ett viktigt argument för svenskans försvarare. Svenskan ses som en avsevärd del av Finlands historia och kultur. Också argument som tar hänsyn till nordiskt samarbete och Norden som en enhet tillhör den här diskursen. Svenska språkets inverkan på det finska samhället och kultur diskuteras också kort.

Det finns sex artiklar i materialet som använde diskursen historia och tradition. Diskursen förekom i alla textavdelningar; kultur, opinion, debatt och ledare. Endast SdS använde inte den här diskursen i artikeln, men det var ingen överraskning eftersom bara en artikel i undersökningen är från SdS.

Gemensamt för de här sex artiklarna är att skribenterna vädjar till historia och tradition bara för att försvara och rättfärdiga svenskans ställning i Finland. Artiklar lyfter fram en över 600-årig historia som Finland och Sverige hade som ett land. Det konstateras även att ”under sjuhundra år var Finland och Sverige förenat, likväl som Götaland, Svealand och Norrland utgjorde delar av Sverige”. Finland beskrivs som en del av en större enhet- Norden eller Sverige och Finland. Finland och Sverige sägs vara ”två olika versioner av samma land”. En lång historia som länderna har och ännu längre språkhistoria ses som en stark motivering till att svenskan har rätt att existera i Finland. Därtill visar skribenterna att Finland är viktigt för Sverige och tvärtom.

- (1) Under 60 och 70-talen fick så många finländare möjlighet till utkomst i Sverige då arbetslösheten var hög i Finland. Så sent som i början av 90-talet, under den ekonomiska krisen, sökte sig en del finländare åter till den svenska arbetsmarknaden och hade då som tidigare nytta av sina svensk-kunskaper. Svenska språket har talats i århundraden i Finland, enligt vissa källor redan på 1100-talet. Detta gör att svenskan har minst lika stor rätt att existera i Finland som finskan. (GP, artikel 10, debatt)

Artiklarna lyfter fram Sveriges viktiga del i Finlands historia och utveckling aktivt. Sveriges solidaritet mot Finland och samarbete samt hjälp under kriget nämns som betydande orsak till att bevara svenska som förvaltnings-språk. Därtill påpekar skribenterna att Sverige och det svenska språket haft stor inverkan på både finländsk och finlandssvensk kultur. Att finnarna kan tala svenska ses som en förenande faktor mellan de två länderna. Om svenska tappar ännu mer stöd i Finland eller försvinner helt, anses det vara skadligt för den nordiska gemenskapen. Finnarnas sträv efter enspråkighet signalerar enligt några skribenter att Finland avskärmar sig från Norden. Det här kan vara avsiktligt eller inte. Enligt skribenterna verkar finnarna inte bry sig om nordiskt samarbete, utan de riktar sig mer österut, mot Ryssland. Från artiklarna kommer det fram att det här är verkligt konstigt ur Sveriges synpunkt.

- (2) Om Sverige nu har varit en så hemsk förtryckarmakt en gång i tiden, varför då inte rikta minst lika mycket vrede mot Ryssland och det ryska språket. Ryssarna tog ju över när svenskarna kastade in handsken och ockuperade Finland i drygt 100 år till. (GP, artikel 10, debatt)

Det visar sig att vara svårt för skribenten att förstå negativa attityder mot svenska och Sverige på grund av gemensam historia. I citaten ovan funderar skribenten varför det inte finns hat mot Ryssland och ryska språket också. Skribenten påpekar också att Finland har haft mer politiska problem med Ryssland och Sovjetunionen än med Sverige, och Finland har varit i krig med Sovjetunion mer än en gång. Samtidigt debatteras det på Åland om regionen borde sträva efter en högre grad av självstyrelse. Det här kan märkas som en följd av svenskans försvagade ställning i moderlandet.

- (3) Här (på Åland) har landskapets politiker en längre tid diskuterat möjligheterna att utveckla självstyrelsen mot en färöisk modell, det vill säga en autonomi med större makt inom främst det ekonomiska området. Den debatten fick under hösten en knuff framåt då ett enigt lagting, det lagstiftande parlamentet, lade fram ett förslag till en ny och betydligt mer långtgående självstyrelselag. Om den blir verklighet skulle Åland ha möjlighet att styra de flesta områden, bortsett från valuta, utrikespolitik, rättsväsende och ett antal andra områden. Denna viljeyttring kan ses som ett uttryck för en radikalisering, som åtminstone till viss del kan knytas till det nya tonläget kring svenskan i Finland. (SvD, artikel 7, kultur)

I artikeln sägs ålänningarna identifiera sig mer med Sverige än Finland. Viljan att bevara svenskans status som huvudspråk på Åland är en orsak till detta. ”I vissa avseenden har debatten på det självstyrda Åland gått ännu längre. För första gången på årtionden ha också en gammal klassiker hörts i debatten: tanken om återförening med Sverige”, skrivs det i artikel 7. Det är uppenbart att språksituationen i Finland påverkar mycket Åland och i politiken mellan Sverige och Finland.

Det som saknas i artiklarna är den andra synpunkten. I Finland syftar man ofta negativt på historia och tradition när det gäller språkfrågan. Saukkonen (2011) konstaterar att svenskans motståndare anser svenskan i Finland som en obehaglig och gammaldags tradition. Artiklarna jämför inte svenska med engelska, vilket i sin tur är nuförtiden vanligt i den finska diskussionen. Eftersom den obligatoriska svenskundervisningen anses vara onödig, understryker man engelskas betydelse som världsspråk. I Finland tänker människorna ofta att utanför Finland räcker det att kunna tala engelska i stället för landets eget språk, till exempel just svenska eller tyska. Och när det gäller nordiskt samarbete, påpekar svenskans kritiker att kommunikationen mellan länder och företag sker redan nu helt på engelska. (Saukkonen 2011)

Skribenternas egna inställningar kommer fram från artiklar ganska klart när det gäller den här diskursen. I texterna konstateras det utan undantag att Finlands och Sveriges gemensamma historia är mycket betydande även idag. De positiva effekter som Sverige och det svenska språket har haft till Finlands kultur och samhälle anses vara en tillräcklig motivation för att bevara svenskans nuvarande ställning. Kunskaper i svenska är viktiga och därför borde svenskundervisning vara obligatorisk i framtiden. ”Utan kunskaper i svenska blir mycket av Finlands historia otillgängligt för medborgarna: lagar, litteratur och kultur”, konstaterar artikel 1. Den gemensamma historien med Sverige har haft många positiva effekter i Finland, så som t.ex. Rossi (2010) konstaterar. Men nuförtiden är det mest den officiella svenskundervisningen som får kritik. En av artiklarna påpekar att valfrihet inte skulle öka motivationen mot språkinläring. Om svenskundervisning nedläggs i finska skolor, är det ett steg mot ett helt finskspråkigt land. Svenska har alltid varit en viktig del av finländsk identitet och utan svenska skulle Finland bli fattigare, det håller alla skribenter med i.

4.2. Finlandssvensk minoritet

Finlandssvensk minoritet omfattar argument som vädjar till finlandssvenskar som en grupp, antingen från motstående eller försvarande perspektiv. Finlandssvenskarnas rätter till modersmål och kultur ses som en viktig sak. Nuförtiden känner finlandssvenskarna sig osäkra över sin ställning i framtiden. Även om svenskan är skyddad i grundlagen, har uppskattningen av svenska gått signifikant ner. Det finns bara ca 300 000 finlandssvenskar kvar i Finland, vilket svenskas motståndare anser att inte vara en tillräcklig orsak till att undervisa svenska i alla finska skolor. Till denna diskurs hör också Åland och ålänningars situation, men jag diskuterar inte Åland så mycket eftersom situationen där är helt annorlunda än i Finland.

Finlandssvenskarna som språkgrupp och deras kultur och rättigheter nämndes i åtta artiklar. Diskursen var representerad i alla tidningar och också i alla avdelningar. Tre av artiklarna är skrivna av två finlandssvenskar. Från deras texter kommer det fram att de båda bor i Finland, åtminstone när texterna var skrivna.

Som jag förväntade mig, var åsikter till finlandssvenskar och finlandssvensk kultur mycket positiva i tidningsartiklar. Finlandssvenskar ses som en språkgrupp i minoritetställning fast de inte faktiskt borde vara det. Det vill säga att finlandssvenskarnas rättigheter enligt finska lagar är exakt samma som finnarna har. Skribenterna beskriver den nuvarande situationen i Finland med oro över

minoriteten. De visar bekymmer för att antalet finlandssvenskar har minskat genom tiden och att svenska har en försvagad status. ”Det är kanske inte förvånande att man i Finland har behovet att hävda sin särart. Behovet finns inneboende i alla nationer. Men det är mycket olyckligt om det, som en del vill, ska ske på bekostnad av landets minoriteter”, skrivs det i artikel 3. Ändå erkänner skribenterna att finlandssvenskarna utgör nuförtiden bara fem procent av Finlands befolkning. På grund av detta är det inte svårt att förstå varför svenska har tappat stöd i Finland. I artiklarna påstås det att enligt finnarna kan finlandssvenskarna gå över till finska. Orsaken till detta är att det är en allmän tro i Finland att alla finlandssvenskar kan finska.

I alla fall är språket den centrala faktoren i minoritetskulturen, utan det försvinner kulturen totalt. Därför är skribenterna oroad över effekterna som svenskans avslagning kan ha. I artiklarna jämförs Finland med andra europeiska länder när det gäller minoritetspolitik. Medan man i Europa försöker förstärka minoriteters ställning och språkliga rättigheter, verkar Finland göra det motsatta enligt skribenterna.

- (4) I Finland har man däremot satt stor press på svenskan, bland annat genom kommunreformer som missgynnar språket och genom slopandet av den obligatoriska studentskrivningen i svenska år 2004. I de flesta andra europeiska länder stärks de mindre språkens ställning- Finland utgör i detta sammanhang ett negativt undantag. (GP, artikel 10, debatt)

I citatet ovan syftar kommunreformer till förenande av svenskspråkiga kommuner med finskspråkiga. Ett exempel på detta är Karlebyfrågan som fick mycket uppmärksamhet under riksdagsvalet 2011 tillsammans med diskussionen av ryska som ett alternativ till skolsvenska. Karlebyfrågan handlade om att vart den tvåspråkiga staden Karleby skulle höra till: till finskspråkiga Norra Österbotten eller till det mer svenskspråkiga Södra Österbotten. Den dåvarande statsministern Mari Kiviniemi (Centern) föreslog med partiets stöd att Karleby skulle bli en del av Norra Österbotten. Kiviniemis idéer och aktioner kritiserades hårt i artiklarna:

- (5) Partiet Sannfinländarna vill beröva svenskan dess ställning som nationalspråk, statsministern Mari Kiviniemi visar även hon en motvilja mot svenskan genom försök till administrativa reformer som missgynnar språket. – Tänk er scenariot att Fredrik Reinfeldt skulle dryfta frågan om att försämra något av de svenska minoritetsspråken deras ställning med representant för främmande makt. (GP, artikel 10, debatt)

Sverige beskrivs som ett land som vill bevara minoritetsspråk och olika etniska grupper. Finskan har blivit starkare i Sverige under senaste åren, trots att finska är bara ett minoritetsspråk och inte ett nationalspråk.

Det är klart att skribenterna tycker att bevarande av den finlandssvenska kulturen är viktigt. Tvåspråkighet och finlandssvensk kultur anses vara bara en rikedom. Skribenterna påpekar att på samma sätt som svenska, har finlandssvenskarna haft stor inverkan på kulturlivet i Finland.

- (6) Mot denna instrumentella syn står det faktum att de svensktalande har spelat en central roll i Finland sedan medeltiden. Utan kunskaper i svenska blir mycket av Finlands historia otillgängligt för medborgarna: lagar, litteratur och kultur. (DN, artikel 1, ledare.)

Artikel 5 visar YLEs program ”Min Morgon” som ett exempel på språksituationen. YLE måste år 2013 besluta om morgonsändningar på svenska skulle läggas ner. Finlandssvenskarna kan överleva utan att titta teve på svenska varje morgon men att avsluta ett svenskspråkigt program för ekonomiska skäl är en ytterligare domändeförlust. Det vill säga att svenskspråkiga i Finland har ännu färre möjligheter att använda och lyssna sitt modersmål.

Artiklarna diskuterar också finnarnas attityder mot finlandssvenskarna. Enligt skribenterna har de här attityderna, som attityder mot själva språket, blivit negativare hos allmänheten. Det konstateras att gamla och omotiverade stereotyper lever fortfarande i Finland. Enligt en skribent (i artikel 11) tycker finnarna att finlandssvenskarna är ”– kapitalister som gör smarta affärer, har väldiga segelbåtar och sjunger snapsvisor”. Sannfinländarna arbetar aktivt mot svenskan i Finland och samtidigt sprider de negativa tankar om finlandssvenskar som ”svensktalande bättre folk”. Med det menas att finlandssvenskarna tänker själva att de är bättre än vanliga finnar. Det här upplevs som skadligt, eftersom finnarna litar på någon annans åsikt om en grupp i stället för att skapa egna inställningar. Därtill identifierar finlandssvenskarna sig själva som en del av Finland och inte Sverige. Ändå använder två skribenter termen ”svenskarna i Finland” när de skriver om finlandssvenskarna. I artikel 5 används ”finlandssvenskarna” inte alls, utan bara ”svenskarna”. I alla andra artiklar har skribenterna valt att använda termen ”finlandssvenskarna”, så det är litet konstigt att skribenten har valt att använda en annan term. Effekten är att finlandssvenskarna räknas till svenskarna, medan i Finland är det vanligt att använda tre termer för olika språkgrupper: finnar som har finska som modersmål, finlandssvenskar och svenskar som bor i Sverige eller har flyttat till Finland från Sverige.

(7) Men varför är vi i Sverige så tysta? Tja, vad angår oss Finlands affärer kan vi kanske säga.

Men vi är ju vana att höja våra röster mot övergrepp i hela världen, vare sig världen vill höra eller ej. Så är det inte märkligt tyst när det sker några mil öster om Stockholm?

En förklaring kanske är att vi är ovana vid att se svenskar som nynationalismens offer. Vi har vant oss vid att vara åskådare till andras orättvisor. Om det näthat som i dag riktas mot svenskarna i Finland hade riktats mot romer, samer eller serber så hade väl starka avståndstagandena kommit från många?

Selma Lagerlöf vågade stå emot det som motsvarade ”näthatet” på hennes tid. Borde inte vi ha modet att göra detsamma i dag? (SvD, artikel 5, opinion)

Att kalla finlandssvenskarna som en del av svenskar och Sverige leder till att skribenten kräver också reaktioner från Sverige. Också finlandssvenskarna har ibland tänkt att Sverige skulle stödja svenskas ställning i Finland mer aktivt. Däremot anses det i artikel 1 att Sverige inte borde ingripa för mycket: ”Men just denna idé att en nationalstat ska ingripa för att skydda grupper som är eller anses besläktade med den egna befolkningen är en av nittonhundratalets sämsta idéer”. Med detta menar skribenten att konsekvenser för de två ländernas samarbete kan bli allvarliga och skadande.

4.3 Nationalism och hat mot svenskan

Den tredje diskursen heter *nationalism och hat mot svenskan*. Argument kring ämnet förekom i artiklarna mer än jag hade trott. Ändå har nationalismen blivit diskuterat också i den finska debatten, speciellt före riksdagsvalet 2011. En orsak till detta är partiet Sannfinländarna som tolkas vara populisterna som stöder nationalismen och total förfinskning i Finland. En av Sannfinländarnas (och också andra partiernas) mål är enligt artiklarna att nedlägga den obligatoriska svenskundervisningen. I materialet kom fram också nationalismens historia i Finland, speciellt i början av 1900-talet. Därtill lever så kallat *svenskhat* på nätet och hot mot finlandssvenska mediepersoner har också förekommit under de senaste tio åren.

Tio tidningsartiklar nämner nationalismen och så kallat svenskhat, det finns bara en artikel som fokuserar mer på andra aspekter av språksituationen. De här tio artiklarna är från alla tidningar och alla avdelningar. Den största delen av artiklarna lyfter fram Sannfinländarnas och Timo Soinis roll i språkdebatten och svenskas försvagning i Finland.

Skribenterna understryker att svenskas status i Finland har blivit sämre under de senaste hundra åren. Några artiklar skyller på de finska politikerna av situationen. Inför riksdagsvalet 2011 fick partiet Sannfinländarna mycket mer understöd, vilket i artiklarna ses som ett problematiskt och oroande fenomen. I sex av tio artiklar nämns Sannfinländarna (och Timo Soini) när det gäller nationalismen och populismen. Mycket av Sannfinländarnas verksamhet personifieras i partiets ledare Timo Soini. I artiklarna konstateras han vara karismatisk ”paradoxernas man” som motstår mot invandring och tänker att undervisningen i svenska är för dyr. Att beröva svenska i dess ställning som nationalspråk sägs vara ett av Sannfinländarnas stora mål i riksdagsvalet. Det här ses också som en orsak till att konflikten kring speciellt skolsvenskan har fått ny energi. Några skribenter undrar varför Sannfinländarna är så populära. I en artikel förklaras en opinionsmätning om svenskan i Finland (som visade negativa åsikter mot svenskan) på följande sätt:

- (8) Resultatet i undersökningen avspeglas i Sannfinländarnas framgångar under de senaste åren. Det är huvudsakligen män med en relativt anspråkslös utbildning som röstar på Sannfinländarna. Samma demografiska mekanism tycks återspeglas i synen på svenskan. Sannfinländarnas ständigt återkommande hätska utspel mot det svenska tyder att svagt självförtroende präglar inställningen. (SvD, artikel 4, opinion)

Sannfinländarnas framgång i Finlands politiska fält oroar alla skribenter. Om partiet fick igenom sin vilja och skolsvenskan skulle nedläggas, är det en domämförlust till för finlandssvenskarna och ett steg mot ett enspråkigt Finland, konstateras det i artiklarna. Sannfinländarna beskrivs som fördomsfulla och aggressiva i sin uppgift att arbeta mot svenskan i Finland. I artikel 11 påstår skribenten att Sannfinländarna förhåller sig negativt mot alla ”främlingar” och sprider en stereotypisk och skadande bild av finlandssvenskarna till hela Finland.

I artiklarna är Sannfinländarna och svenskans status kopplade till tanken på nationalismen. Artikel 5 jämför nationalismen vid sekelskiftet 1900 med den nuvarande situationen. Tidigare var hatet mot svenska och de svenskspråkiga hettat och finlandssvenskarna kände sig hotade i sitt eget land. Svenska namn ersattes med finska versioner och svenskan försvann från gatuskyltar när förfinskningen blev mer och mer effektivt. Skribenten konstaterar att idag är situationen likadan, fast det finns synligt färre finlandssvenskar i Finland än för cirka hundra år sedan. ”Därför är det konstigt att konflikten i dag har fått ny energi”, konstateras det i

artikel 5. Enligt artikel 3 lever 1800- talets tanke om ”ett språk åt ett folk” fortfarande i Finland. Paavo Lipponen från Socialdemokraterna citeras i artikel 8: ”Det pågår en vendetta mot svenskan”.

Ett tecken på nationalismen och förfinskningen är enligt artiklarna näthatt mot finlandssvenskarna och svenska språket. Som Saukkonen (2011) konstaterar, är webbforum platserna där det är lätt att skriva hatfullt innehåll med skydd av anonymitet. Aggressiv nätmiljö och kritisk diskussion har också lett till mordhot mot finlandssvenska medieprofiler, t.ex. Bettina Sångbom och Paula Salovaara. Hotet var baserat på faktum att de hade försvarat svenskan i Finland eller att de är kända finlandssvenskar. Paula Salovaara kommenterade hotet på följande sätt:

- (9) ”Jag skrev om den serien (”Finland är svenskt” i YLE) på ledarsidan i min tidning då och det ledde till att jag fick ett mejl där någon ville se till att Auschwitz skulle byggas upp för människor som jag.” (DN, artikel 2, kultur)

Hon tycker själv att ”det är en otrolig rikedom i Finland att vi har två språk” och ”att skrota det arvet vore hemskt kortsiktigt och dumt”. Trots hotande kommentarer vill Salovaara ändå försvara svenska och tvåspråkighet. I samma artikel berättar också andra finlandssvenska medieprofiler om likadana erfarenheter. Samtidigt påminner några att de negativa kommentarerna och hotet har förekommit också tidigare.

- (10) ”Det jag måste sätta min förhoppning till är att de toleranta och fördomsfria finskspråkiga krafterna ska vinna och visa sig vara mycket starkare än de som nu försöker så hat. Jag tror att de som skickar ut de här vidriga mordhoten antagligen är ganska få, men redan när jag växte upp i Helsingfors på 1970-talet fanns det många stadsdelsgäng. Man fick ofta springa om man blev identifierad som svenskspråkig kille. Och på 1930-talet när de sista stora officiella språkstriderna fördes så var det gatuupplopp i Helsingfors centrum. Det här är inget nytt”. (DN, artikel 2, kultur)

Nationalismen och näthatt upplevs oroande bland skribenterna. De vill att politikerna tar ansvar och stöder tvåspråkighet ännu starkare. Även om det officiella Finland redan försvarar tvåspråkighet tydligt, väntar några skribenter en starkare ställning mot nationalistiska och populistiska tankar. Studierna har visat att finlandssvenskarna känner sig osäkra när det gäller framtiden och deras modersmål. Däremot verkar de intervjuade finlandssvenskarna i artikel 2 tänka relativt positivt om svenskas ställning i Finland. Från citatet ovan kan man se att de

hoppas att de toleranta och fördomsfria eventuellt vinner i situationen och svenska förvaras som ett nationalspråk också i framtiden.

5 DISKUSSION

I den här delen kommer jag att gå igenom resultaten med hjälp av diskurser som jag använde i analys. Tre huvuddiskurser i studien var *gemensam historia och tradition*, *finlandssvensk minoritet* och *nationalism och hat mot svenskan*. Därtill diskuterar jag mina resultat och knyter dem ihop med teorin som användes.

Den vanligaste diskursen i min studie var *nationalism och hat mot svenskan*. Skribenterna skrev aktivt om näthatet och demonstrationer mot den obligatoriska svenskan. Jag hade inte förväntat mig att nästan alla texter i mitt material handlar om det hatfulla språkklimatet i Finland. Förstås har diskussionen blivit mer amper de senaste tio åren, men argument i texterna verkade ha en ensidig syn på situationen. Riksdagsvalet 2011 påverkade i texterna, till exempel Sannfinländarnas valprogram och mål att ta bort svenska kom fram i de flesta texterna. Därtill var politik i allmänhet ett populärt tema i materialet, speciellt utlåtanden från finska politikerna citerades ofta men direkta citat saknades. Skribenterna tyckte i allmänhet att finnar hotar den finlandssvenska minoriteten i landet genom att försöka ta bort deras språkliga rättigheter. Ändå visade texterna belåtenhet med att Finland stöder officiellt tvåspråkighet tydligt.

Jag förväntade mig att skribenterna skulle motivera svenskas viktighet mer med traditioner och gemensam historia. Förstås nämndes det ofta att Finland och Sverige var ett land för en lång tid och det borde respekteras också i dag. Språket anses ännu vara en viktig markör av samarbete mellan de två länderna. Däremot i den finska diskussionen lyfts det fram att bevarandet av svenska som ett obligatoriskt skolspråk är en gammaldags och onödigtvis tradition. Sveriges och svenskans betydelse för Finlands kulturarv skrevs det också mycket om. Argumentering i diskursen *gemensam historia och tradition* var litet överlappande med den tredje diskursen *finlandssvensk minoritet*. Skribenterna ansåg att den finlandssvenska kulturen utgör en stor del av historia och kulturliv i Finland. Enligt dem är det synd att finlandssvenskarnas språkliga rättigheter har minskat när samtidigt också antalet finlandssvenskarna har gått ner.

Alla artiklar var skrivna mer eller mindre ur samma synvinkel. Därtill kom skribenternas egna åsikter ofta fram. De hade sina egna förslag till hur svenskans ställning borde förbättras i Finland. Alla skribenter hade en positiv ställning till svenska språket och tvåspråkigt Finland. Ändå hittade jag olika motiveringar till svenskas bevarande som förvaltningspråk, t.ex. historia, nordiskt

samarbete och kultur. Motiveringarna i artiklarna var ganska ensidiga, eftersom de inte tog hänsyn till hur situationen ser ut ur en finnes perspektiv. På samma sätt som skribenterna påstod att finnarna har en stereotypisk bild av finlandssvenskarna, verkade de själv ha lika stereotypiska åsikter om finnarna. Finnarna ansågs känna bara hat mot svenskan, men i realitet stöder majoriteten av finländare tvåspråkighet (Åbo Akademi 2014, Boyd och Palviainen 2015). I artiklarna ansågs *tvångssvenska* och officiellt svenska vara en och samma sak, vilket möjligen ledde till att finska opinioner blev generaliserade. I Finland är det den obligatoriska undervisningen i svenska som får mest kritik i diskussionen. Latomaa och Nuolijärvi (2005) påpekar att finska elever ofta har låg motivation till att lära sig svenska. Sådana problem i finska skolor nämndes inte alls i materialet. Man kan tänka sig att det är svårt och nästan omöjligt för svenskarna att förstå varför det finns så starkt motstånd mot obligatoriskt svenska i Finland. Att den finska rösten saknas i texterna var intressant. Skribenterna fokuserade sig mest på hur situationen borde vara enligt lagar, men glömde bort praktiken. Svenska språket behövs inte längre så mycket som tidigare, ett exempel om det här är just Östra Finland.

Oron för svenskas framtid i Finland och för finlandssvensk kultur kom klart fram i alla tidningsartiklarna. Myntti (2012) lyfter också fram att svenskans framtid i Finland är osäker, även om landet officiellt arbetar för tvåspråkighet. Skribenterna vill inte att det språkliga arvet ska slopas, eftersom det har allvarliga effekter till de som har svenska som modersmål. Många påpekade att alla finlandssvenskar inte kan tala finska och därför är det viktigt att skydda svenskan så noggrant som möjligt. I en artikel kallades finlandssvenskarna för svenskar, vilket leder till att finlandssvenskarna ses som en del av svenskarna. Finlandssvenskarna är inte finnar och inte heller svenskar, utan de har en egen identitet som en språkgrupp. Saukkonen (2011) konstaterar att svenskans kritiker ser finlandssvenskarna som en grupp som inte tillhör Finland.

6 AVSLUTNING

Mitt mål med studien var att utreda hur svenskas ställning i Finland diskuteras i Sverige. Materialet bestod av elva artiklar i fyra stora svenska dagstidningar. Texterna var inte vanliga nyheter, utan opinionstexter ur olika avdelningar- kultur, opinion, debatt och ledare. Enligt min mening passade opinionstexter min undersökning bättre, och de var också intressanta att läsa. Nyheter däremot kunde ha haft precis samma information som publiceras i Finland och andra länder.

Jag anser att svenska språket i Finland är ett intressant ämne och temat kommer att väcka diskussion också i framtiden. Både i Finland och i Sverige diskuterar man ämnet ganska känslofullt, vilket kan leda till att argumenteringen blir ensidig och bristfällig. Ändå när man tittar på den större bilden, är alla möjliga motiveringar presenterade. Det kan vara att lösningen på frågan kräver ändringar i lagar som politikerna har föreslagit, men det tar antagligen en lång tid innan någonting blir förändrat.

Mina resultat kan inte generaliseras, eftersom materialet var relativt litet. Ändå tänker jag att materialet representerar väl den debatten som förs i svenska i svenska tidningar. Artiklarna i materialet är också aktuella så de visar opinioner från senaste fem år. Diskurser som jag använde i analysen är vanliga vid diskussionen om Finlands språksituation, men det finns också andra diskurser som man kunde undersöka närmare. Ett exempel på en ytterligare diskurs är utbildning som lyfts fram relativt ofta i den finska diskussionen. I den här studien måste jag granska både materialet och diskurserna, eftersom undersökning inte borde vara för omfattande. Bestämning av diskurser var problematisk för några argument var överlappande med varandra. I min analys hör några argumenter gällande till exempel finlandssvenskarna till alla tre diskurser. Jag försökte ändå att dela argumenten i olika grupper om det bara var möjligt.

Svenskan i Finland och språkdiskussionen i finska medier har undersökt mycket, och finländarnas ställningstilltagande till svenska språket mäts ofta. Jag hittade inte en likadan studie som min egen. Diskursanalys är naturligtvis en allmän undersökningsmetod och sådana undersökningar finns flera men ändå inte kring mitt tema. Däremot finns det finska undersökningar om hur svenska diskuteras i Finland. För att få mer omfattande resultat, måste man undersöka mer hur svenskarna anser svenskan i Finland. Man kunde utföra likadana undersökningar i Sverige som man har gjort tidigare i Finland, t.ex. opinionsmätningar.

Litteraturlista

Beheydt, L. 1993. Bilingualism in Belgium. I: European Coordination Centre for Research and Documentation in Social Sciences. *Language education for intercultural communication*.

Berg, Anna-Maija. 2000. "Tvångssvenska" : inställning till svenska språket och de svenskspråkiga hos gymnasisterna i Mellersta Finland. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2001861401> (hämtad den 21 mars)

Blommaert, J. 2011. The long language-ideological debate in Belgium. Tilburg: Tilburg universitet. <http://dx.doi.org/10.1080/17447143.2011.595492> (hämtad den 16 februari)

Boyd, S. & Palviainen, Å. 2015. Building Walls or Bridges? A Language Ideological Debate About Bilingual Schools in Finland. I: Halnen, M., Ihalainen, P. & Saarinen, T: *Language Policies in Finland and Sweden. Interdisciplinary and Multi-sited Comparisons*.(s. 57–89) Bristol: Multilingual Matters

Geber, Erik. 2010. Den obligatoriska svenskan i Finland- en historisk analys. Finland svenska tankesmedja Magma. www.magma.fi/images/stories/reports/mpm1_obligatoriskasvenskan.pdf (hämtad den 16 februari)

Justitieministeriet: Språklagen. <http://oikeusministerio.fi/sv/index/julkaisut/Broschyter/kielilaki.html> (hämtad den 13 februari 2015)

Karlsson, F. 2005. Språkklimatet i världen - och i Svenskfinland. Festtal vid Svenska Litteratursällskapet i Finland årshögtid 5.2. 2005 <http://www.ling.helsinki.fi/~fkarlssso/tal.pdf> (hämtad den 10 maj)

Språkklimatet i världen - och i Svenskfinland

Latomaa, S. & Nuolijärvi, P. 2005. The language situation in Finland. I: *Baldauf, R. & Kaplan, R. Language planning & policy in Europe: Volume 1, Hungary, Finland and Sweden* , (s. 125-232). Clevedon, Buffalo : Multilingual Matters

Litosselliti, L. 2006. *Gender and Language: theory and practice*. London: Hodder Arnold.

McRae, K.D. 1997. *Conflict and Compromise in Multilingual Societies, Volume 3: Finland*. Ontario, Kanada: Wilfrid Laurier University Press.

Milton, J.E. 1982. The Politics of Official Bilingualism in Canada. I: *Political Science Quarterly* Vol. 97, No. 2. The Academy of Political Science (s.233-253) <http://www.jstor.org/stable/2149477> (hämtad den 26 februari 2015)

- Myntti, K. 2010. *Svenskan på offensiven eller på intensiven*. Helsingfors: Söderströms.
- Nuolijärvi, P. 2002. Yksilön kielelliset oikeudet Suomessa. I: Virittäjä (s. 385- 397). Kotikielen seura. <http://www.kotikielenseura.fi/virittaja/verkkolehti/verkossa1.html#N> (hämtad den 26 februari 2015)
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. *Kurssi kohti diskurssia*. 2009. Tampere: Vastapaino.
- Rossi, P. 2012. Svenskan förr och svenskan nu – i autonomitidens Finland och i dag. I: Björklund, S., Lönnroth, H. & Pilke, N. Svenskan i Finland 13. (s.1- 19). Vasa: Vasa universitetet.
- Sajavaara, K. 1994. Orientation in National Foreign Language Planning. I: Lambert, R.D. *Language planning around the world: contexts and systemic change*. Washington: The national foreign foreign language center, John Hopkins university.
- Saukkonen, P. 2011. Mikä suomenruotsalaisissa ärsyttää? Varför irriterar finlandssvenskar? Finlands svenska tankessmedja Magma. <http://www.magma.fi/post/2011/1/13/mik-suomenruotsalaisissa-rsytt-magma-studie-1-2011> (hämtad den 26 februari 2015)
- Tandefelt, M. 2003. *Tänk om...: svenska språknämndens förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland*. Helsingfors: Forskningscentralen för de inhemska språken.
- Thuneberg, J. 2014. För ett rikare Finland eller för att hämnas : en diskurranalys av svenska språkets ställning som en del av samhällsdebatt under riksdagsvalet 2011. Tammerfors: Tammerfors Universitet. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201406101717> (hämtad den 26 februari 2015)
- Åbo Akademi. 2014. Ny undersökning kartlade finländarnas åsikter om svenskan. Åbo: Åbo Akademi. http://web.abo.fi/pressmaterial/sprakundersokning_Svenska.pdf (hämtad den 26 februari 2015)

Tidningsartiklarna i materialet är hämtade från följande webbsidor:

www.dn.se

www.gp.se

www.svd.se

www.sydsvenskan.se